

Ludvig Skjerven (1884-1967)

Ludvig Skjerven fortalte selv at han var født på Østre Skjerven, mens mormor Ingeborg Magnussen (1801-1890) ennå levde. Han vokste opp på nabogarden Vestre Skjerven. Faren Petter Skjerven var mye eldre enn kona Lisa og døde da Ludvig var ni år. Lisa giftet seg igjen med den adskillig yngre Ole Rogne. De flyttet til Brandbu hvor Ludvig tilbrakte sine tidligste ungdomsår. Da han ble konfirmert, bodde Ludvig på Skjerven hos broren Erik, mens mor og stefar fortsatt bodde på Rognstad. Det er all grunn til å tro at Ludvig trivdes i Brandbu. Han drev næringsvirksomhet i svært ung alder og ble eier av sin egen besetning. I et vedlegg til morens brev til Erik i 1895 skriver han: *«Nå om dagen holder jeg på å sette opp doner for å fange trost. Jeg har 3 skoledager i uken og er flyttet opp i 5. klasse. Nå vil jeg selge noe av min saueflokk som består av 5 stykker. Jeg byttet til far den bukken jeg hadde med meg fra Skjerven og fikk for det en voksen søye som fikk lam før jul. I sommer fikk jeg et lam til, og så selger jeg den største og setter pengene i banken»*. Ludvig skulle senere i livet skrive mye, og formuleringene fra opplevelser i 1895 viser at han tidlig hadde ordet i sin makt. Mange år senere skrev han litt om sine barndomsminner: *«Jeg husker så vel fra 17. mai der ute. Hvordan barnetogene ringet seg rundt den primitive talerstolen på selve haugen (Halvdanshaugen), der den mektige Jørgen Løvland hadde noe å si oss barn om fedrelandet vårt. Og hvor lærer Jens Hæreid passet godt inn der han ristet sin store manke. Flaggene viftet i vinden, det blinket i musikkinstrumenter, mens fedrelandssangens toner fylte luften. Og rundt omkring øynet man småtjern som perler i bildet. Det er et barndomsminne som har fulgt meg i 58 år»*.

Ludvigs mor giftet seg med den mye yngre Ole Rogne. De eldste sønnene hennes ble forbitret over dette, og lot det gå ut over Ole. Det var spekulasjoner på om han var ute etter å tilrane seg Skjerven og/eller Lisa penger. Realiteten var at det var Ole som hadde penger, og han brukte dem for å kunne kjøpe nabogarden By. Etter bryllupet flyttet Lisa og Ole til Brandbu, men kom tilbake til Vardal i 1901. Ole Rogne begynte da som gardsbestyrer for prost Blom i Prestegarden. Senere forpaktet han Hage sammen med Ludvig. Ole Rogne hadde økonomiske midler og kunne sammen med stesønnen kjøpe By. Skjøte på garden forelå i 1905 og i 1908 sørget Ole Rogne for at Ludvig Skjerven ble eneeier. Lisa og Ole ble boende på By hvor Lisa hadde føderåd. Lisas unge ektemann støttet lojalt opp om driften på By og var en verdifull medhjelper for Ludvig. Det er umulig å vite om Ludvig følte takknemlighet overfor Ole Rogne, men i ett av sine etterlatte skrifter klager Ludvig over det lange føderådet som Lisa og Ole belastet By med.

Giftemål

Som lærer i Grande krets kom Jens Houth (1866-1954) fra Borgund i Møre og Romsdal i 1900. Han var gift med Marie Johannesdatter (1858-1939), og de hadde fem barn. Den eldste het Johanna og var født i 1887. Ludvig Skjerven og Johanne fant hverandre og de giftet seg i 1908. Lars Houth, bror til Johanne, fant seg også ektemake i bygda, idet han giftet seg med Hilda Løken på Hage. Datter av Johanna og Ludvig, Liv Skjerven (1910-2000) satte i sin tid opp en slektstavle for Houth. Der redegjorde hun for familiens opphav:

Johanna Houths slekt

a) Marie (Johannes mor):

Sigrid og Johannes Nedregård var hennes foreldre. Det meste av slektens papirer gikk tapt da gamle Borgund kirke brant i 1904.

b) Jens Houth (Johannes far):

Her ble alltid nevnt som stammor hans bestemor Else Bosse. Det eneste holdepunktet for å finne hennes opprinnelse var at prosten Hount skulle være hennes morbror. Dermed begynte letingen i Hount-familien – helt fra 1769 til i dag og: Else Bosse var overhodet ikke i slekt med Hount. Ved hjelp av andre (og mange) kilder er imidlertid Else B. 's forfedre funnet. Stamfar het løytnant Fredrik Borse (1712-1762), Elses oldefar. Se slektstavlen – den er spennende nok!

Else Borse Jacobsdtr. Fladeby (1808-1884), hennes fulle navn, fikk et dramatisk liv. Gift ca. 20 år gml. med Ole Andersen Lillemørk. De fikk 3 barn – da han døde fra dem, og Else ble enke, 31 år gammel. Hun ble så husholderske hos apoteker Jens Christian Sinding. Året 1842 fikk hun en sønn, Johan Edvard (Jens Houths far). I kirkeboken ved hans dåp står som barnefar Christian Andersen, styrmann på båten «Fredrikshald». Men, Chr. Andersen er ikke å finne! Se oppgaver over kilder. Statsarkivar Hals forklarte ved samtale at måten kirkeboken var ført på her, var ulovlig. (Presten i Berg på den tiden var Holger F. Sinding, sønn av apoteker Sindings fetter). Hertil kommer: Johan Edv. fikk nok i voksen alder rede på sin herkomst. I bygdebok Hjørundfjord m.m. står han omtalt som lensmann Sinding Houth.

Sønnen, Jens Houth, korresponderte med statsarkivar L. Midthaug ang. Sinding-navnet, og uekte barns rett til farens navn. Det hadde de ikke den gang. Siden styrmann Chr. Andersen overhodet ikke har latt seg oppspore, er det mulig at dette rett og slett er et psevdonym for Jens Christian Sinding. I så fall kan apotekeren være den som bekostet Johan Edwards utdannelse, men ikke gav ham sitt navn. Opprinnelsen til navnet Houth er til nå ikke funnet, men det er hevdet at en gård i Berg (muligens Johan Edwards hjem til daglig) ble kalt Haut eller Hout.

I tillegg til de anførte momenter vedr. Johan Edwards herkomst, vil jeg fortelle følgende: Vår kontaktmann i Halden – som har holdt på med slektsgransking i ca. 20 år forteller:

«En må huske på at på den tiden kunne folk knapt lese og skrive. Jeg har funnet så mangt i løpet av disse årene, at den tids kirkebøker ikke kunne være alfa og omega. Det hendte at folk hadde oppgitt en barnefar ved dåp og en annen ved konfirmasjon. Og noen hadde f.eks. hørt om en båt som hadde gått ned med mann og mus – og valgt en mann om bord til barnefar (han kunne jo ikke svare for seg). Men båten Fredrikshald, den var i god behold til langt inn på 1900-tallet. I dette tilfellet er det underlig bokføring i alle fall. Så etter min erfaring tror jeg vi kan glemme Christian. Det er nok helst en annen som er barnefaren». Så langt kontaktmannen.

Jeg nevner at presten H.F. Sinding var i Berg prestegjeld 1836-1890 og ordfører der i 2 år. (Johan Edvard ble jo døpt i 1842). Det er jo ikke så morsomt å sette opp et slikt register når et ledd er svakt, men det er ikke ualmindelig – eller hva det sies.

Læreren på Grande

Erik Skjerven var i 1900 formann for Grande skolekrets og mottok 24. januar brev fra den påtroppende læreren på skolen, Jens Houth. Læreren var utsøkt høflig og velformulert i sin henvendelse: *«Gjennom herr skolestyreformann prost Blom er jeg ved denne permisjonssak blitt kjent med Deres navn og adresse. Da jeg er fullstendig fremmed i Vardal, og har kun en eneste bekjent, hr. lærer Kvasnes, ville jeg anse det gagnlig og meget interessant å komme i korresponderende forbindelse med Dem, som ifølge Deres stilling som kretsformann i Grande i den nærmeste fremtid vil komme til å stå meg og min gjerning nokså nær». Houth var naturlig nok opptatt av lokale forhold av enhver art samt boforhold og i hvilken tilstand elevene var i: «Jeg er ingeniende blind for de ulemper, vesentlig av disiplinær art, som en posts lengre betjening med vikar vil forvolde. Men denne frykt torde kanskje i dette tilfelle være ubegrunnet».*

Svaret fra Erik Skjerven var åpenbart tilfredsstillende. Og lærerens bekymring om disiplinen ble rettet til riktig person, slik han skriver i neste brev: *«Nei, jasså! Det er Dem herr Skjerven som vikarierer. Det var virkelig morsomt. De kan altså være både lærer og gårdbruker og det sannsynligvis begge deler like tilfredsstillende. Gid jeg nå kunne være det samme».*

Jens Houth (1866-1954) var gift med Marie Nergaard (1857-1939), datter av Johanne og Lars Rasmussen i Borgund. De hadde barna Johanna, f. 1887, Lars, f.

1888, Sigurd, f. 1890, Else Lovise, f. 1891 og Astrid, f. 1894. Familien satte varig avtrykk i Vardal, ved to av barnas giftermål. Johanna giftet seg med Ludvig Skjerven, gardbruker på By. Lars ble gift med Hilda Løken som var datter på Hage. Lars utdannet seg til maskiningeniør. Han kjøpte Lysaker i Vardal, dyrket opp jord og bygde hus. De fikk barna Ove, f. 1920 som falt i Karelen i 1942, Astrid, f. 1927 som sammen med ektemannen Harald Hørland overtok Lysaker og Jens, f. 1922 som tok over Hage etter onkelen Nils Løken. Sigurd Houth hadde tilsvarende utdanning som broren og hadde en karriere innen aluminiumsindustrien. Han avsluttet arbeidslivet som direktør for Norsk Aluminiumskompanis fabrikk i København. Han var gift med danske Annette Levin. Astrid Houth giftet seg i 1916 med Ole Bredvold på Stavsjø, mens Else i 1921 ble viet til Gunnar Skridshoel på Nes.

Oppbrudd

Jens Houth var en avholdt lærer på Grande og ble behørig påskjønet ved forskjellige anledninger. I 1910 bodde Lars som skilt mann på Skjervenbakken. Han var fortsatt i Vardal i 1911 da han innkalte til møte i kommunens skolestyre. Samme år fikk han ansettelse som lærer ved amtsskolen på Skarnes og reiste dit etter å ha skilt seg fra Marie. På Skarnes kom det i 1913 til ekteskap med Martha Hagen (1877-1941). De fikk døtrene Dina, f. 1914 og Aase, f. 1918. Dina giftet seg med Arne Bergesen, mens Aase fikk Olaf Erling Sunde til ektemann. Aase og Olaf ble foreldre til den folkekjære trubaduren Øystein Sunde.

På Skarnes slo snart Jens Houth seg opp som skogeier og sagbrukseier. Han ble innvalgt i herredsstyret i Sør-Odal og påtok seg en lang rekke offentlige verv. Jens engasjerte seg i det lokale musikklivet og var dirigent for mannskor og orkesterforeningen på Skarnes. I 1914 spanderte han på seg en tur til USA med «Kristianiafjord» på «den store sangerfærd». Martha Houth døde i 1941. Etter krigen kom Jens i kontakt med Kirsten Macody Lund, og de giftet seg i 1949. Hun var en sosietetsdame fra Bergen som giftet seg første gang i 1903. Den utkårede den gang var advokaten Jens Fredriksen. Han ble utnevnt til juridisk rådgiver ved den norske legasjon i London. De fortsatte å bo i den engelske hovedstaden etter krigen. I 1921 ankom Fredrik Macody Lund til London og ble øyeblikkelig et midtpunkt i den norske sosietetet. Kirsten forelsket seg omgående i den spennende fyren og forlot advokaten. Som et par reiste de rundt i Europa før de slo seg ned i Norge. Gift ble de først i 1937.

Da Macody Lund kom til London var han en av Norges mest omtalte og omstridte menn. Han hadde intens interesse av Nidarosdomen som sto foran en massiv rekonstruksjon. Som privatmann, og uten spesielle faglige forutsetninger, lanserte

hanen teori som han kalte «Ad Quadratum». Denne skulle bevise hvilke prinsipper nasjonalhelligdommen opprinnelig var bygget etter. Med utrolig overtalelsesevne og intens påvirkning, fikk han gehør hos fagfolk og beslutningstakere. Dette skjedde i et kaos av krangler som ble behørig dekket i pressen. Arkitekt Olaf Nordhagen hadde i mange år arbeidet med planer for Nidarosdomen. Macody Lunds kampanje forårsaket 10 års utsettelse av restaureringen. Han døde i 1943 og etterlot Kirsten som enke. I 1949 gikk hun inn i sitt tredje ekteskap ved å gifte seg med Jens Houth som da var 83 år gammel. De levde sammen til han døde i 1954. Den glade enke fikk 76 år gammel sin fjerde ektemann i forretningsmannen Ingvald Dramstad på Skarnes. Ekteskapet ble ikke langvarig, idet Dramstad døde etter to år. Hun fant da tilbake til sin første ektemann, Jens Fredriksen, og giftet seg på nytt med ham. Også Fredriksen døde etter få år. Kirsten Macody Lund levde til 1976 og døde 96 år gammel. Helt til det siste vedlikeholdt hun sine gamle vaner med reiser i inn- og utland på jakt etter minnene om sitt spennende liv.

Marie Houth

Det er ikke kjent hva som førte til skilsmissen mellom Marie og Jens Houth, men hun ble forlatt av ektemannen i 1910. Hun kunne selvfølgelig ikke bo i lærerboligen på Grande. Datteren Astrid var 16 år da faren forlot dem. Marie og Astrid flyttet til leiligheten i det nye avholdslokalet Medalheim. Her ble de boende til Astrid i 1921 flyttet til Bredvold på Ringsaker. Ved folketellingen i 1920 bodde de fortsatt på Medalheim og Marie «forsørgeres av sin fraskilte mann som er lærer».

Stor barneflokk på By

Johanna og Ludvig fikk 10 barn. Den vittige Ludvig likte å fortelle at han hadde fire og et halvt dusin barn. Med velvillig ettertanke stemmer jo det. Det var selvfølgelig deres ønske at en av dem i sin tid skulle overta By. Men slik skulle det ikke gå. Ludvig var eier av By til han døde i 1967. Arvingene beholdt garden en periode, og en forpakter besørget driften. I 1975 ble By solgt ut av familien. I Ludvig Skjervens eiertid ble det gjennomført store forbedringer på bygningene på garden. Det ble bygget en stor driftsbygning som ble karakterisert som en av de mest moderne i fylket. By har to store våningshus fra henholdsvis 1600- og 1700-tallet. Disse sto tett inntil hverandre og utgjorde en stor brannrisiko. Tidlig på 1940-tallet ble det yngste av disse på spektakulært vis flyttet åtte meter og snudd 180 grader.

Samfunnsengasjement

Det kan hende at Ludvig Skjervens samfunnsengasjement startet i avholdslaget. I 1906 raste en aviskrangel med smeden Ador Berntzen. Han var bosatt i Fagerlund

og nærmeste nabo med Ludvig. Berntzen beskyldte Ludvig Skjerven og avholdslaget for å ødelegge basaren som var arrangert til inntekt for Vardal Sykekasse. Han mente at avholdslaget med vitende og vilje hadde arrangert basar på samme dato og dermed ødelagt for sykekassen. Tre år senere var Ludvig selv engasjert for sykekassen og ble innvalgt i styret. Gjentatte ganger ble han utnevnt som domsmann. På 1920-tallet var han nestformann i styret for Gjøvik Meieri og styremedlem i Kauffeldtske Pleiehjem og fra 1923 formann i skolestyret i Vardal. Fra 1922 til 1937 var Ludvig Skjerven medlem av herredsstyret i Vardal og ordfører 1926-1928. Han var innvalgt som representant for Arbeiderdemokratene og alliert med Alf Mjøen på Gjøvik Gård. Da Vardal Sparebank i 1927 og 1928 var satt under offentlig administrasjon var Skjerven medlem av styret som faktisk foresto drift av banken. Etter krigen ble kampen for bygdemuseet Eiktunet den viktigste saken for den aldrende mannen.

Melkevegen

Faktisk ble skrivemåten Melkevegen og ikke -veien oftest benyttet på vegen Ødegården - Grande – By – Lundby. Debatten om denne øst-vestforbindelsen mellom Vardalsvegen og Grytbakka nådde uante høyder i Vardal herredsstyre og avisspaltene på 1930-tallet. Gardene og andre oppsittere i denne delen av bygda måtte enten klatre opp til Vardalsvegen eller ned til Odnescchausséen, eller Linna som er det lokale navnet, for å komme seg til Gjøvik. Disse vegene var private og dårlig vedlikeholdt. Fra gammelt gikk middelaldervegen som biskop Jens Nielsson beskrev i 1594 gjennom grenda, men den var snaut nok en kjerreveg, på de strekningene den i det hele tatt kunne brukes. Midt på denne strekningen ligger Grande skole. Dit kom læreren Mikal Dølven i 1914 til en lærerstilling han innehadde til 1945. Som storleverandør av skolebarn var det naturlig at Ludvig Skjerven fra første stund fikk nærkontakt med den nye læreren, og et livsvarig vennskap oppsto.

Grande hadde gardsvegene ned til Odnescchausséen ved Engelstad og opp til Mæhlum å tilby skolebarn og andre som hadde ærend til skolen. Da bilene gjorde sitt inntog, var det ikke lett å bruke disse for å komme til skolestedet. Tilsvarende var det for gardbrukerne. De hadde et økende behov for vegforbindelse for å kunne levere sine produkter. Dette gjaldt først og fremst melk som måtte leveres hver dag. Fram til 1920 kunne melk leveres på Vardal Meieri ved kirken, og alle besørget frakten helt fram med hesteskyss. Da dette meieriet ble nedlagt, ble leverandørene henvist til Gjøvik Meieri. Etter hvert tok lastebilen over, og bøndene slapp unna med frakten til melkerampa. Men i Grande-grenda var melketransport alltid et slit på grunn av mangelfull vegforbindelse.

Herrene Skjerven og Dølven ble kampfeller i striden for den ønskede vegforbindelsen. Tidlig på 1920-tallet kom ideen om en veg øst-vest opp mellom de to karene. Ludvig Skjerven var innvalgt i herredsstyret og hadde saken oppe flere ganger. Men alltid var det mangel på penger, og andre formål måtte prioriteres. Selv var han ordfører 1926-1928, men heller ikke i hans periode fikk saken framdrift. I debatten senere skulle dette faktum bli brukt av Skjervens motstandere. I kriseårene fra 1929 og inn i 1930-årene ble lokale veganlegg alltid brukt til sysselsetting for arbeidsledige. Debatten dreide seg like mye om dette som den samfunnsnyttene vegene kunne få. Slik ble det også med Melkevegen.

Fra og med 1929 hadde Arbeiderpartiet makten og dermed ordføreren i Vardal herred. Før krigen var dette herrene Jenseth og Odnæssveen. Prioriteringen av veganlegg i denne perioden ble preget av motsetningen mellom arbeidere og bønder. Melkevegen ville åpenbart først og fremst tjene bøndene. Arbeiderpartiet gikk inn for veganlegget Sandbakken – Bybrua som tjente Arbeiderpartiets velgere mer enn å komme bøndene til gode. Med makten i herredsstyret kunne Arbeiderpartiet ha satt i gang dette arbeidet og fått sysselsettingseffekten av det. Men ordføreren fikk seg aldri til å ordne med grunnnavnståelse, og tiden dro ut. Ludvig Skjerven var stadig på banen, og avisoppslagene florerte. Avisene Samhold og Velgeren støttet initiativtakerne, mens Oppland Arbeiderblad sluttet lojalt opp om alt som flertallet i herredsstyret sa og mente.

Finansieringen av veganlegget var et spleiselag der kommunen skulle yte et kontantbeløp. Bøndene skulle på sin side bidra med penger og i tillegg ha ansvaret for framtidig vedlikehold. De skulle i tillegg yte grunn vederlagsfritt. Opprinnelig kostnadsestimat var 30 000 kroner. Denne kalkylen hadde Ludvig Skjerven fått utarbeidet av en fagmann. Da saken skulle avgjøres før jul i 1932 hadde tallet på mystisk og dramatisk vis krympet til 6000 kroner. Underveis hadde den tidligere ordføreren lansert en ide om at bøndene kunne yte sin skjerv i form av melk og poteter som naturalier. Forslaget ble latterliggjort, og navnet «Potetveien» ble foreslått som et alternativ. Men den endelige løsningen ble faktisk at bøndene skulle yte sitt bidrag i løpet av 2-3 år i form av trekk i oppgjøret fra meieri og brenneri. Den endelige kalkylen beløp seg til 6200 kroner, der herredet skulle yte 4000 kroner og bøndene resten. De skulle avstå grunn uten vederlag og grenda måtte ta ansvaret for vedlikeholdet. Melkevegen ble bygget i løpet av 1933 og sto ferdig fram til Lundby på høstparten. Lærer Mikal Dølven administrerte arbeidet som formann i vegkomitéen. Den gjenstående, og høyst påkrevde biten fram til Mjølstad som gjorde tilknytningen til Grytbakka mulig, ble bygget først etter krigen.

Museumssaken

Ludvig Skjerven var en svært samfunnsengasjert mann. Han gikk inn i politikken der han representerte Arbeiderdemokratene. Han var medlem av herredsstyret i Vardal fra 1922 til 1937 og var også ordfører i to år. På det kulturelle området var han særdeles aktiv, spesielt ved oppbygging av bygdemuséet Eiktunet. Han har med rette fått betegnelsen «Eiktunets far» etter denne innsatsen. Eiktunet kom i stand i et samarbeid mellom museumslagene i Vardal og Snertingdal. Ludvig var i alle sammenhenger påpasselig med å dele anerkjennelsen med kona Johanna og sin samarbeidspartner i Snertingdal, Halvard Oudenstad.

Ludvig Skjerven ble den førende skikkelsen i arbeidet med å virkeliggjøre drømmen. Torgeir Lauvdal var en aldrende mann og dessuten svært opptatt med bygdebokprosjektet Biri-Snertingdal. Ludvig Skjerven var ikke så mye yngre, men han hadde en brennende interesse for saken. Hjemme på By hadde han dessuten kona Johanna som var like interessert. Etter tidens rollefordeling var det selvfølgelig Ludvig som figurerte utad i alle sammenhenger, men han var alltid påpasselig med å berømme Johanna for hennes tålmodige og innsiktsfulle støtte.

Eiktunet blir til

Torgeir Lauvdal (1880-1971) var lærer og klokker i Vardal. Han var særdeles historieinteressert og forfattet bygdebok for Vardal i fire bind. Dette var et arbeid som pågikk i hele 25 år fra 1916. I perioden 1950 til 1954 var han redaktør for bygdebok for Biri-Snertingdal i tre bind. Det var naturlig at denne mannen, gjennom sitt arbeid med lokal historie, fikk et brennende ønske om å få i stand et museum for å ta vare på fysiske kulturminner. Ole J. Ringstad (1883-1972) var også opptatt av historie og hadde etter krigen korte innlegg i lokalpressen under pseudonymet «Ola frå Vardal». Her kom han ofte inn på museumssaken. Han fikk følge av Torgeir Lauvdal som ivret for samme sak. Senere kom også Ludvig Skjerven (1884-1967) på banen med sine ideer og sin handlekraft. Også i Snertingdal var det en skrivefør mann med stor historieinteresse, nemlig Halvard Oudenstad (1904-1997). Oudenstad skulle få stor betydning for Eiktunet, og han var en mann Lauvdal samarbeidet tett med i bygdebokkomitéen i Biri-Snertingdal.

Området «Prekalitt» var en husmannsplass som hadde tilhørt garden Eik. Navnet var velvalgt for det var ikke lett å finne dyrkningsjord mellom røyser og knauser. Museumsfolkene hadde heldigvis respekt for røysernes historiske betydning. I nyere tid er det fastslått at området er en del av det største førhistoriske dyrkningsfeltet som er bevart i Norge. Etter Gjøvik og Vardals oppkjøp i 1869 ble Eik og Øverby slått sammen. Museumslaget måtte derfor også forholde seg til Gjøvik kommune som deleier. Bystyret stilte seg i likhet med Vardal kommunestyre seg positive og i januar 1954 forelå tilsagnet. I god tid før dette hadde Ludvig Skjerven engasjert førstekonservator hos Riksantikvaren, Halvor

Vreim, til å bistå i utviklingsarbeidet. Høsten 1953 tok den travle mannen turen fra Oslo. Sammen med Ludvig Skjerven fikk han befart det tiltenkte museumsområdet, og de rakk også besøk på Svartåsen og Breiskallen for å se på aktuelle hus. Vreim fulgte opp med et brev hvor han karakteriserte området for «meget velegnet». I 1954 utarbeidet han en plan for det som ble den første del av Eiktunet. Ludvig Skjerven var flink til å utnytte sine forbindelser. Bror til Ludvigs kone Johanna, Lars Houth, var ingeniør. Han utarbeidet i 1954 et kart over Eiktunet. Flere av ideene som kommer til uttrykk på dette ble aldri realisert.

Museumsbygging i en fart

I løpet av året 1955 klarte museumslaget å ta ned fire hus, transportere disse til Eiktunet, og få satt dem opp igjen. Dette er de husene som nå omrammer gardstunet som var hovedinnholdet i drømmen som ildsjelene hadde. Da sesongen var over, ble det hele rundet av med en grautfest på By for de involverte. Torgeir Lauvdal var da ute av bildet i museumslaget Men det må ha vært en stor fornøyelse for ham å konstatere at det initiativet han hadde tre år tidligere virkelig hadde truffet en nerve i bygdefolket.

Museumslaget hadde i løpet av tre år, gjennom en kraftanstrengelse, fått realisert selve «grunnmuren» for bygdemuseet. Samtidig hadde de også oppnådd så stor velvilje at tilgangen på nye husobjekter til samlingen ikke var noe problem. De greide også å skaffe nødvendige midler gjennom offentlige og private bidrag samt medlemskontingenter. Det ble noen år arrangert jonsokfester med opptil 5000 deltakere. Disse skaffet betydelige midler som kunne benyttes til videre utvikling. Ludvig Skjerven som rundet 70 år i 1954 var ingen ungsau lenger. Men han hadde en utrolig energi å legge i museumssaken. Han skrev tallrike artikler i dagspressen under vignetten «Bygda og tunet». Innholdet skulle oppildne lokalbefolkningen til å støtte arbeidet, økonomisk og praktisk. I løpet av et par år skulle det bli et femtital slike artikler. De fleste var agitasjon for bygdemuseet, men i 1954 skrev han en stubb om et sagn fra farsgården Artikkelen forteller om gravhauger som har vært i området rundt Skjerven-gardene.

Tuftekallen

Den vandalisme som overgikk dette gravfelt i 1880-årene da antikvar Nicolaysen undersøkte feltet, var skammelig. De mange gravhauger han undersøkte ble liggende etter ham som åpne sår i terrenget med til dels åpne gravkammer. Men det var en stor haug på Øvre Skjerven han ikke fikk røre. Budeia og den gamle føderådskona, Marte Olsdatter, nektet ham plent å røre den, for der bodde Tuftekallen. Budeia hadde sett ham mange ganger når han i skumringen kom fra haugen og gikk til stallen. Derfor var hesten på gården blankere og finere enn annensteds. Især var det en unghoppe etter en utrangert sporveishoppe bonden

hadde kjøpt i «Christiania», som Tuftekallen hadde lagt sin elsk på. Når karene kom i stallen om morgenen, var den svarte unghoppa blankpusset, og ofte hadde den fine «musefletter». At bonden var hestehandler, gjorde vel kanskje litt. Men budeia mente at det var kallen oppi haugen som stelte med hestene, og ham måtte en ta seg i vare for å uroe. Da ville gården gå ut av slekten. Stilt overfor så vektige påstander måtte selv Nicolaysen gi seg. Noen år senere, omkring 1890, fant en gutt på gården og en tjenestegutt på at de skulle gjøre som Nicolaysen hadde gjort, men de skulle grave tre torsdagskvelder, og ikke snakke under arbeidet, så var de sikre på å finne skattene i haugen. Kanskje snakket de likevel, for noen skatt fant de ikke. Den ligger nok fremdeles i haugen hos Tuftekallen, om han fremdeles er der da. Men noen år etterpå kom gården ut av slekten, og den av sønnene som uroet kallen i haugen reiste til Amerika og kom aldri igjen.

Gode samarbeidspartnere

På den tiden da museet skulle realiseres hadde hus på bygda ikke noe antikvarisk vern, bortsett fra de som var fredet. En eier kunne velge å rive ned et hus eller selge det på rot, uten at noen med loven i hånd kunne hindre det. Men de fleste mente nok at gamle hus hadde en affeksjonsverdi. Og i alle fall ville de prøve å få penger ut av det hvis de skulle fjernes fra garden. Alliansen mellom Skjerven, Lauvdal og Oudenstad var nok avgjørende for å overbevise eierne om at det var bedre å gi hus til det nye museet enn å la dem forfalle på eget tun. Med en viss oversikt over hvordan det har gått med andre hus på bygdene er det vanskelig å tenke seg de kunne ha overlevd tidens tann og økende vedlikeholdsbehov. Innbyggerne i Gjøvik storkommune bør være initiativtakerne evig takknemlige for innsatsen tidlig på 1950-tallet. Senere har andre krefter kommet inn i bildet og sikret framtiden for Eiktunet.

Ludvig Skjerven og sognepresten

Som ordfører i Vardal 1926-1928 kom Ludvig Skjerven i konflikt med sognepresten som betjente kirkene i så vel Vardal som Gjøvik. Peder Blessing Dahle hadde tiltrådt i 1924 og markerte seg snart som en stridbar prelat. Ved det første konfirmantkullet i Gjøvik høsten 1926 kom en hendelse som førte til oppslag i dagspressen. To gutter hadde vært urolige under konfirmantundervisningen. Sognepresten grep resolutt inn ved å fike til guttene og sendte dem hjem med beskjed om at han ikke trengte hedninger i kirken. Blessing Dahle utmerket seg ellers med lange avisartikler der han problematiserte forholdet mellom stat og kirke. Dette gikk ut over det regjerende Arbeiderpartiet og dets lokale ordfører Jenseth. Han var lærer og Blessing Dahle antok at han var marxist. Han burde derfor ikke undervise barna i religion som «gudsfornekter av

reneste vann». Angrepene førte til at Jenseth anmeldte Blessing Dahle for injurier, men saken ble forlikt mellom partene.

Sognepresten syntes åpenbart at presteboligen hadde en dårlig beliggenhet, spesielt i forhold til kirken. «*Den ligger ensomt og trist*». Sognepresten argumenterte pr brev til ordføreren og i avisspaltene. Blessing Dahle syntes situasjonen var så håpløs at han flyttet til Gjøvik. I et avisinnlegg sier Skjerven: «*Hvad det kan gavne at føre denne diskussion videre forstår jeg ikke. Presten er flyttet fra sin embedsgaard til Gjøvik. Naar han flytter tilbake vil tiden vise. Foreløpig er han i Vardal 1 – en – time hver uke*».

Prestegården var årlig gjenstand for synsforretning og for året 1930 ble denne avholdt 8. oktober. Hjalmar Bjørge var ”tilsynshavende synsmann” og utarbeidet i denne sammenheng en rapport om gårdens tilstand. Rapporten presenterer en plan for departementet om bygging av ny prestebolig øverst på jordet ved Haug skole som en ”ordning som vilde bli bedre både for presten i hans utøvelse av prestegjeringen og for menigheten”. Planen gikk ut på følgende:

1. Rive den gamle forpakterboligen som er ”høist forfalden”.
2. La forpakteren flytte inn i hovedbygningen
3. Bygge ny prestebolig nærmere kirken

Planen ble detaljert begrunnet i brev av 10. oktober 1930 fra Blessing Dahle til Kirke- og undervisningsdepartementet. Han hadde mange grunner for forslaget, og hva som er det viktigste for presten er ikke godt å tolke:

I forbindelse med bisettelser var åpenbart ordningen slik at kirkeklokkene ringte når gravfølget nærmet seg kirken. Først da ga presten seg i veg fra Prestegården. Blessing Dahle mente at det var vanskelig å høre kirkeklokkene, og resultatet kunne bli at gravfølget måtte stå og vente. I verste fall kunne presten måtte stå og vente, hvis han hadde beregnet tiden feil. Han klaget også over at vegen til kirken besto av en lang og bratt bakke (Pretestigen).

Presten fortalte at han leide bil ”med meget omkostning” til hver tur. Han beskrev det store prestegjeldet og ”å bruke hest er ikke lenger forsvarlig for den som vil røkte sitt embede samvittighetsfullt”. Han ønsket seg bil som han hadde i Zulu (hvor han var misjonær). Veien til Prestegården var ”kun en miserabel ”gutu”, om sommeren benyttet av nabogårdens kuer som selyfølgelig ikke kan undlate å efterlate sine ”visittkort” der. Man kommer til fots vanskelig frem for kumøkk,

formiddagsmøkk og ettermiddagsmøkk, og om vinteren blåser sneen sammen mellom de høie skigarder som omgir veien på begge sider, slik at der ikke er tale om å bruke bil før man kommer de par hundrede meter bort til alfarveien. ----- En revefarm som er lagt like inntil veien gjør ikke passagen mer appetitlig. Nu, det uappetitlige fikk så være, bare man kunde holde egen bil, men det er altså umulig”.

Blessing Dahle var nok ikke optimist med hensyn til en løsning på saken, i det han senere skrev: *«Personlig kan det være mig temmelig likegyldig om der blir gjort noget i denne sak , for jeg kan vel håpe snart å opnå forflytning som jeg alt har søkt om».* Han søkte andre stillinger, men ble i Vardal til 1936. Ludvig Skjerven avsluttet avisdebatten slik: *«Formodentlig tror han at den der kan skaffe avisene de fleste meter juristeri gaar av med seieren. Og da bøier jeg mig i støvet for hr. sognepresten. Jeg har hverken tid eller penge til at opta konkurransen i saa maate».*

Det er ikke kjent hvordan forholdet mellom ordfører Jenseth og sognepresten utviklet seg videre, men de sluttet seg begge til Nasjonal Samling. Jenseth var nazistisk ordfører i Vardal under krigen. Blessing Dahle ble av Quisling utnevnt til biskop av Bjørgvin. Etter krigen ble han idømt streng straff og døde i 1947 i fengsel, lenge før soningstiden hadde gått ut.